

КАФЕДРА ТЕОРІЇ МУЗИКИ

Гармонія

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітньо-професійна програма

«Бакалавр»
025 «Музичне мистецтво»
«Музичне мистецтво»
Оперний спів,
Камерний спів

Курс	1
Семестр	1,2

Статус

Обов'язкова

ECTS	4
Годин	120
Лекційні	34
Семінарські	34
Самостійна робота	52

Форма контролю

Залік, іспит

Інформація про викладача

ПІБ	Івко Анна Валеріївна кандидатка мистецтвознавства, старша викладачка кафедри теорії музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського Олендарьов Вадим Миколайович кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри теорії музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського Філатова Тетяна Володимирівна кандидатка мистецтвознавства, доцентка кафедри теорії музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&user=nxPeB1cAAAAJ https://scholar.google.com/citations?user=zm0RHZUAAAAJ
e-mail	anna.ivko@gmail.com filatova.tanya@gmail.com

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс гармонії для вокалістів у закладі вищої освіти спрямований на розвиток музичного мислення студента. У зв'язку з тим що ця дисципліна для більшості вокалістів є новою (значна частина вступників на цю спеціальність не мають попередньої музичної освіти – із врахуванням цього, вступні іспити для вокалістів не містять у вступних випробуваннях завдань з гармонії, на відміну від всіх інших без винятку спеціальностей), а на її вивчення відведений один навчальний рік, тематичний план вибудований із врахуванням вимушеної відмови від ґрунтовного вивчення частини матеріалу. Попри ці відмінності, курс гармонії спрямований на розвиток музичного мислення, вивчення

ладових основ музики, функціональності в її нероздільних зв'язках з іншими елементами музичного мовлення.

Метою курсу є вивчення і осмислення гармонії як одного з найважливіших виразових та формоутворюючих засобів музики, який разом з іншими чинниками формує зміст музичного твору.

Завдання курсу:

- забезпечити опанування теоретичною базою гармонії як науки;
- навчити користуватись професійними науковими поняттями і термінами (лад, фактура, діатоніка, хроматика, альтерація, модуляція, тощо);
- сприяти оволодінню «технологічними» складовими гармонічного мовлення;
- забезпечити розуміння еволюції гармонічних процесів у контексті розвитку музичної культури;
- виховати навички та вміння визначати роль гармонії як виразового та формоутворюючого чинника в конкретному художньому творі в проекції на його стильові особливості.

Предметом курсу «Гармонія» є роз'яснення студентам основних законів гармонії та її ролі як одного з найважливіших виразових та формоутворюючих засобів музики, який у сукупності з іншими формує зміст музичного твору.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес еволюції гармонічного мислення, його зв'язки зі змінами музичних стилів.

Структура. Навчальна дисципліна складається з двох модулів: «1. Чотириголосся. Акордові засоби», «2. Типи тональних співвідношень. Відхилення. Модуляція» та 4 змістовних модулів: «1. Класична гармонія: предмет та засоби», «2. Повна функційна система мажору і гармонічного мінору», «3. Альтерація. Подвійна домінанта. Відхилення», «4. Модуляція».

Курс включає практичні заняття та самостійну роботу. Специфікою лекційної частини є формування теоретичної бази студентів у розділах теорії ладу, модуляції, фактури, формотворчої ролі гармонії та розділу, присвяченого сучасним особливостям гармонічного мовлення. Крім того, велика увага приділяється етапам розвитку гармонічного мовлення в контексті стильової панорами музичного мистецтва. Практична частина курсу спрямована на засвоєння практичних навичок користування «технологічними» складовими гармонічного мовлення, яка включає в себе гармонізацію заданого музичного фрагменту, вправи на фортепіано (гру елементарних цифрованих гармонічних послідовностей, гру секвенцій, тощо). Самостійна робота має кілька форм: гармонізації заданого музичного фрагменту з використанням певних гармонічних засобів, згідно темам курсу, творчого завдання (створення гармонічної побудови з використанням певних гармонічних, фактурних стильових ознак), відпрацюванню практичних навичок (вправи на фортепіано), аналізу музичного матеріалу.

Курс вивчається у 1 та 2 семестрах. Під час вивчення курсу плануються чотири змістових модульних контрольні роботи. Наприкінці 1 семестру студенти складають залік. По закінченні курсу – іспит.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

Тема 1. Гармонія як тип організації музичної тканини. Предмет, мета та завдання курсу гармонії.

Тема 2. Чотириголосний склад. Розташування та мелодичне положення акорду.

Тема 3. Функціональна система тризвуків головних ступенів та їх з'єднання.

Тема 4. Гармонізація мелодії головними тризвуками.

Тема 5. Гармонізація баса. Переміщення акорда.

Тема 6. Елементи будови музичного твору. Період. Речення. Каденції. Квартсектакорд.

Тема 7. З'єднання секстакордів головних тризвуків. Прохідні та допоміжні квартсекстакорди.

Тема 8. Домінантсептакорд. Обернення домінантсептакорду. Повна функційна система.

Тема 9. Секстакорд і тризвук II ст. Тризвук VI ст. Септакорд II ступеню.

Тема 10. Ввідні септакорди. Обернення VII⁷, розв'язання.

Тема 11. Альтерація. Подвійна домінанта в каденції.

Тема 12. Подвійна домінанта всередині побудови. Альтерація акордів D та S групи.

Тема 13. Ступені споріднення тональностей. Відхилення та їх застосування. Секвенції.

Тема 14. Модуляція. Теорія та техніка.

Тема 15. Модуляція в тональності першого ступеню споріднення.

Тема 16. Інші види модуляцій. Гармонія у музиці XX ст.

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Лекції, практичні заняття.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Лекційні та практичні заняття проводяться у змішаній формі (аудиторні та дистанційні на платформі Zoom). Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються персонально електронною поштою, Viber або на платформі Google Classroom.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Проведення тематичних та модульних форм контролю.

Підсумкове оцінювання результатів навчальної діяльності студентів у 1 семестрі проводиться у формі диференційованого заліку, у 2 семестрі проводиться у формі іспиту за стобальною шкалою.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у практичних заняттях (виконання вправ, аналітичних та практичних завдань, обговорення проблемних питань, тощо)	20
2.	Самостійна робота студента (відпрацювання практичних завдань, аналіз нотних матеріалів, вивчення окремих тем або питань, що винесені на самостійне опрацювання, тощо.	20
3.	Відвідування аудиторних занять	10
4.	Підсумковий контроль (залік, іспит)	50
	Всього	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка **«відмінно» А (90–100)** ставиться студенту, який у повному обсязі опанував теоретичний матеріал, вияви глибокі системні знання, розуміння ладотональних та гармонічних процесів, тонального розвитку, взаємодії гармонії і форми, композиторського задуму та гармонічної ідеї твору; продемонстрував уміння оперувати загальноприйнятими науковими поняттями і термінами, аналізувати музичні твори різних історичних та національних стилів; виявив сформовані навички визначення і побудови гармонічних елементів, його письмова робота була безпомилковою.

Оцінка **«добре» В (82-89)** ставиться студенту, який в повному обсязі опанував теоретичний матеріал, його відповідь була розгорнута, але містила недостатньо вільне оперування професійною термінологією; виявив уміння усвідомлювати функціональні та структурні особливості побудови акордів, метроритмічної структури, типів фактури, тонально-гармонічний план музичного твору; виявив неповну сформованість навичок визначення, побудови, аналізу гармонічних елементів, його письмова робота містила 2-3 незначних помилки.

Оцінка **«добре» В (74-81)** ставиться студенту, який в повному обсязі опанував теоретичний матеріал, його відповідь була розгорнута, але містила недоліки в оперуванні професійною термінологією; виявив уміння усвідомлювати функціональні та структурні особливості побудови акордів, метроритмічної структури, типів фактури, тонально-гармонічний план музичного твору; виявив часткову сформованість навичок визначення, побудови, аналізу гармонічних елементів, його письмова робота містила 4-5 незначних помилки.

Оцінка **«задовільно» D (64-73)** ставиться студенту, який не в повному обсязі опанував теоретичний матеріал, його відповідь не містила обґрунтувань деяких теоретичних положень, відрізнялась недостатньо вільним користуванням професійною термінологією; виявив уміння часткового усвідомлення ладотональних та гармонічних процесів, тонального розвитку, взаємодії гармонії і форми; виявив недостатньо сформовані навички визначення, побудови аналізу ладотональної, гармонічної організації музичного твору, його письмова робота містила 6-7 помилок.

Оцінка **«задовільно» E (60-63)** ставиться студенту, який не в повному обсязі опанував теоретичний матеріал, його відповідь не містила обґрунтувань багатьох теоретичних положень, відрізнялась недостатньо вільним користуванням професійною термінологією; виявив уміння часткового усвідомлення ладотональних та гармонічних процесів, тонального розвитку, взаємодії гармонії і форми; виявив недостатньо сформовані навички визначення, побудови аналізу ладотональної, гармонічної організації музичного твору, його письмова робота містила 8-9 помилок.

Оцінка **«незадовільно» FX (35-59)** ставиться студенту, який виявив пасивність в оволодінні теоретичним матеріалом, недостатнє усвідомлення звукової логіки, типів зв'язку між звуками, акордами, особливостями метроритмічної структури, тонально-гармонічного розвитку твору, що є свідченням фрагментарності музично-теоретичних знань і відсутності відповідних умінь, його письмова робота була виконана неповністю і містила значну кількість помилок.

Оцінки **«незадовільно» F (1-34)** заслуговує відповідь студента, який продемонстрував суттєву обмеженість теоретичних знань, відсутність аналітичних, практичних навичок і відповідних умінь; відповідь студента містила кількість помилок, що свідчать про необхідність обов'язкового повторення вивчення дисципліни.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андросюк П. Гармонія в музичних прикладах [Текст] : Посібник для муз. училищ та консерваторій / П. Андросюк. Київ : Мистецтво, 1963. 193 с.
2. Асєєв І. Збірник задач з гармонії. Київ, 1981.
3. Аєрова Ф. Ладова альтерація. Київ, 1962.
4. Виноградов Г. Хрестоматія по слуховому гармонічному аналізу [Ноти] : (для вокалістів вузів) / Г. С. Виноградов. Київ : ксерокс, 1992. 69 с. ксерокопія.
5. Виноградов Г. Хрестоматія по слуховому гармонічному аналізу [Ноти] : для музикознавців и муз. вузів України (2000-2004 роки) / Г. С. Виноградов. Київ : рукопис-ксерокс, 2004. 41 с. (ксерокопія рукопису).
6. Вознюк. П. Т., Поляковська С. П. Гармонія : Навчально-методичний посібник. К.: Музична Україна, 2018. 144 с.
7. Дубінін І.М. Гармонія. Ч.1. Київ: Муз. Україна, 1981.
8. Дубінін І.М. Гармонія. Ч.2. Київ: Муз. Україна, 1982.
9. Завісько Н. З., Лемішко М. М. Гармонія. Ч. 2. Хроматика. Навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2016. 216 с.
10. Задачі по гармонії. 150 мелодій для гармонізації : навч. посіб. для початкової мистецької освіти / уклад. В.М.Завісько. Київ, 2019. 36 с.
11. Золочевський В. Про модуляцію. Київ, 1972.
12. Калашник П. Музичні диктанти : мелодії для гармонізації [Ноти] : учбов. посіб. для серед. і вищ. муз. учб. закладів / П. Калашник, Л. Булгаков. Київ : Музична Україна, 1982. 95 с.
13. Котляревський І. Діатоніка і хроматика як категорії музичного мислення [Текст]. Київ :Муз. Україна, 1971.
14. Красовська С, Виноградов Г. Курс гармонії на фортепіано. Київ, 1983.
15. Кулевська З. Хрестоматія з гармонічного аналізу : (за творами української класичної музики) [Ноти] : учбовий посібник для музичних училищ та консерваторій / З. Кулевська ; загальна редакція Л. Спасокукоцького ; Київська державна консерваторія ім. П. І. Чайковського. Київ : Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1959. 248 с.
16. Лекції з теорії гармонії [Текст] : навчальний посібник для вищих мистецьких навчальних закладів / Т. О. Бондаренко, І. А. Котляревський, І. Б. Пясковський та ін. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2018. 356 с.
17. Лемішко Л. Гармонія. Ч. 1. Діатоніка.: Навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2010. – 224 с.
18. Леонтович М. Хорові твори . Київ: Музична Україна, 1970. 243 с.
19. Навчальний посібник з гармонічного аналізу [Ноти] : для студентів муз-пед. фак. груп 4-річного терміну навчання спец-ті 6.010103.ПМСО. Музика. кваліф. рівня бакалавр / Мін-во освіти і науки України ; Дрогоб. ДПУ ім. І.Франка. Каф-ра музикознавства та фп. ; упоряд. А.Славич. Дрогобич : КОЛО, 2005. 24с.
20. Неакордові тони : метод. рекомендації до вивчення теми і виконання практичних робіт з гармонії [Ноти] / укл. В.О.Баранова ; Мін-во культури і туризму України ; Держ. Акад. керівних кадрів культури і мистецтв. Київ : ДАКККиМ, 2006. 30с.
21. Пясковський І. Гармонія в музиці бароко та класицизму (матеріали до курсу гармонії) [Текст] // Дослідження. Досвід. Спогади : до 75-річчя / Київська середня спеціалізована музична школа-інтернат ім. М.В. Лисенка. К., 2009. Вип. 8. С.67-81.
22. Пясковський І. Сучасна гармонія [Текст] : Навчальн.посіб. для вищих муз.закладів. Б.м., б.г. 37 с.
23. Скорик М. Структура і виражальна природа акордики в музиці ХХ століття. К.: Музична Україна, 1983. 160 с.

24. Філатова Т. В. Про деякі особливості тонально-гармонічних структур в “Тихих піснях” В.Сильвестрова // Українське музикознавство. Київ : Муз. Україна, 1989. Вип. 24. С. 104–117.
25. Філатова Т. В. Семантичні аспекти гармонії: феномен розімкнених структур в романсовій ліриці ХІХ століття // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. Когнітивне музикознавство. Харків, 2018. Вип. 49. С. 47–68.
26. Samuel A. Cours D'Harmonie pratique et de Basse chiffree [Ноти] = Самуел А. Курс практичної гармонії...; Edition revue et completee par P.Gilson. Bruxelles. 197с.